

Economische marges van vleesvarkens en vleeskuikens in 1980 tm 2013

Arjan Wisman
LEI Wageningen UR, Den Haag
24 juni 2015

Marges van vleesvarkens en vleeskuikens in 1980-2013

1. Inleiding

Doel

Onderzoek naar de ontwikkeling van de economische marges van vleesvarkens en vleeskuikens in de periode 1980 tot en met 2013. Ook wordt een aantal technische kengetallen verstrekt die grote invloed kunnen hebben op de marges. De berekende marges worden gepresenteerd in vorm van figuren met een korte beschrijving en analyse van de cijfers.

Materiaal

De marges worden berekend met de gegevens uit het Informatienet van het LEI. Dat is een database gebaseerd op een steekproef uit de land- en tuinbouwbedrijven in Nederland, die tot doel heeft een representatief beeld te geven van de bedrijfsuitkomsten en de financiële positie, evenals van de factoren die hierop van invloed zijn. Vertrekpunt voor de steekproef is de jaarlijkse CBS-Landbouwteiling, waarin alle land- en tuinbouwbedrijven met een omvang van minimaal 3.000 euro standaardopbrengst (SO) zijn opgenomen. Vanaf 2010 is de ondergrens voor de steekproefpopulatie gelegd op 25.000 euro SO en is er geen bovengrens. In de periode tot 2010 golden andere criteria, gebaseerd op de Nederlandse grootte-eenheid (nge). In 2014 worden ongeveer 48.500 land- en tuinbouwbedrijven uit de Landbouwteiling door het Informatienet gerepresenteerd.

2. Soorten marges en definities van gebruikte kengetallen

De definitie van 'marges' loopt in de praktijk nogal uiteen. In dit onderzoek worden de volgende kengetallen meegenomen: saldo, arbeidsopbrengst en netto-toegevoegde waarde per kg en per afgeleverd dier. Dat geeft vanuit verschillende gezichtspunten inzicht in de margeontwikkeling.

- a. In het saldo zijn de opbrengsten verminderd met de toegerekende kosten (aankoop dieren, voer, gezondheidszorg, energie, strooisel, vangloon bij vleeskuikens). Hierbij is gekozen voor de huidige definitie van het saldo per dier die in deze notitie ook herberekend is voor de jaren 1980 tot 2000;
- b. Bij de arbeidsopbrengst zijn de opbrengsten verminderd met alle kosten exclusief de arbeid van de ondernemer en van de niet betaalde gezinsleden. De arbeidsopbrengst is dus de vergoeding/beloning voor de ingezette arbeid door familieleden. Gekozen is voor de oude definitie van de arbeidsopbrengst per dier die in deze studie ook voor jaren vanaf 2001 is herberekend (voor vleeskuikens vanaf 2004 vanwege het kleine aantal bedrijven in 2001-2003). Voor de jaren tot 2000 werd standaard het kengetal arbeidsopbrengst per dier gebruikt. In de arbeidsopbrengst is de berekende rente over het bedrijfsvermogen meegenomen als kosten obv de marktrente. Dit in tegenstelling tot de definitie van het inkomen uit bedrijf waarbij alleen betaalde rente over het vreemd vermogen is meegenomen. Het recent meest gebruikte kengetal 'inkomen uit bedrijf' is de beloning voor de eigen arbeid en eigen vermogen;
- c. Bij de netto-toegevoegde waarde zijn de opbrengsten verminderd met alle non-factorkosten (alle aangekochte producten en diensten en afschrijvingen van productiemiddelen). De netto-toegevoegde waarde is dus de vergoeding of beloning voor de factorkosten arbeid, kapitaal en grond waarbij niet gekeken wordt naar wie die kosten hebben geleverd (gezin, personeel, verpachters of banken);
- d. Nominaal en reëel. Vanwege waardevermindering zijn voor de meeste kengetallen ook reële cijfers berekend met behulp van de inflatiecijfers CPI van het CBS (2013=100). Daardoor wordt bij de analyse van tijdreeksen rekening gehouden met de ontwikkeling van de koopkracht. Gekozen is voor de originele CPI, het inflatiecijfer inclusief veranderingen in de tarieven van productgebonden belastingen (bijvoorbeeld BTW en accijns op alcohol en tabak) en subsidies (zie bijlage 1).

3. Belangrijke uitgangspunten

Rapportageperiode

De gepresenteerde resultaten worden in twee tijdvakken onderverdeeld: 1980 tm 1999, en 2001 tm 2013 (vleesvarkens) cq. 2004 tm 2013 (vleeskuikens). Dat is nodig omdat de kengetallen uit twee verschillende databases komen met verschillende definities. Rond 2000 is een nieuw administratiesysteem gebouwd door het LEI waarbij de vastlegging en definities van veel kengetallen is veranderd. Ook de verslagperiode en het btw-regime zijn destijds gewijzigd.

Toewijzing van kosten aan diersoorten

Gevolg van die systeemwijziging in de vastlegging is dat vanaf 2001 geen kosten van huisvesting worden gealloceerd aan de verschillende diersoorten. Daardoor kan standaard nog wel het saldo per dier worden berekend, maar geen arbeidsopbrengst per dier. Voor dit onderzoek zijn achteraf zo goed mogelijk de algemene kosten en huisvestingskosten aan de verschillende productie-eenheden toegewezen. Voor varkens en pluimvee is dat niet zo moeilijk omdat het veelal gespecialiseerde bedrijven zijn. Wel heeft een aantal vleeskuikenbedrijven relatief veel hectare cultuurgrond voor de teelt van gewassen.

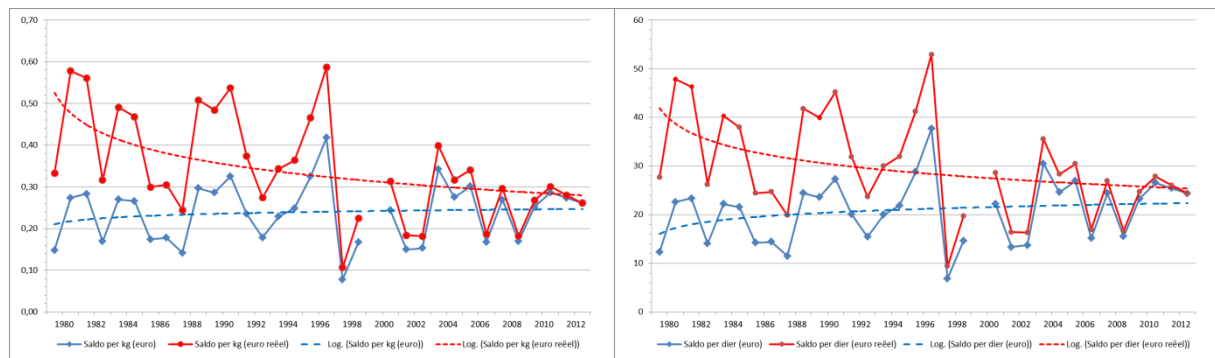
BTW en verslagperiode

Tot 2000 zijn alle bedragen berekend inclusief btw per boekjaar (mei-april). Dat is vanaf 2000 veranderd in bedragen exclusief btw per kalenderjaar (jan-dec). Op de kengetallen saldo, netto-toegevoegde waarde en arbeidsopbrengst heeft die btw-wijziging per saldo niet veel invloed, maar wel op de afzonderlijke opbrengsten- en kostenposten.

De opgeleverde cijfers en figuren in deze notitie mogen worden gebruikt met bronvermelding van: Bedrijven-informatienet van het LEI.

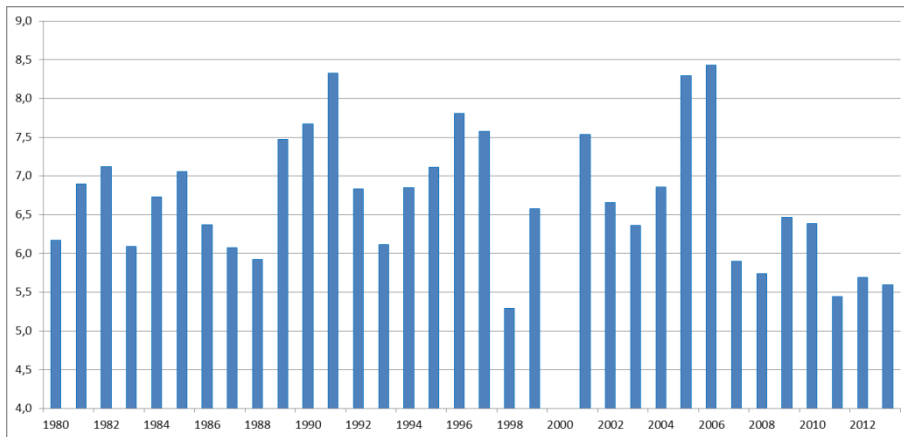
4. Marges van vleesvarkens in 1980-2013

Figuur 1 laat zien dat het saldo per kg geslacht gewicht en per afgeleverd vleesvarken sinds 1980 grote schommelingen vertoont onder invloed van de wisselende opbrengstprijzen en prijzen van productiemiddelen, vooral voer en aankoop biggen (figuur 2). Vroeger stond de sector bekend om de varkenscyclus vanwege de schoksgewijze aanpassingen van de productie aan de prijsontwikkelingen.

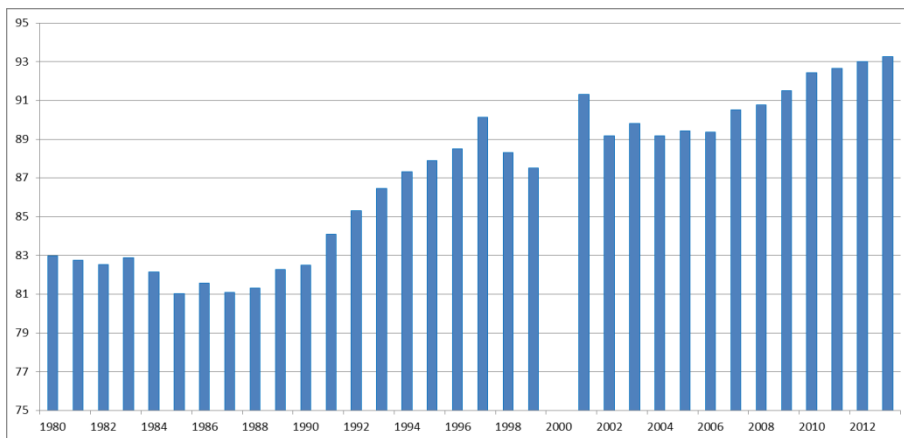
Figuur 1. Saldo van vleesvarkens (euro per kg geslacht gewicht en per afgeleverd vleesvarken, nominaal en reëel)

Door de schaalvergroting, professionalisering van de varkensbedrijven en de internationalisering (EU-varkensmarkt) is de werking van de varkenscyclus afgezwakt. Tijdelijke leegstand van stallen is geen optie meer, mede door hoge financieringslasten en afspraken met leveranciers en afnemers. Verstoringen van markten komen steeds minder vaak voor waardoor prijzen minder fluctueren. Daarnaast zijn er nog beleidsaanpassingen zoals mestwetgeving en dierwelzijnsmaatregelen die periodiek invloed hebben op de productie en daardoor op de prijzen.

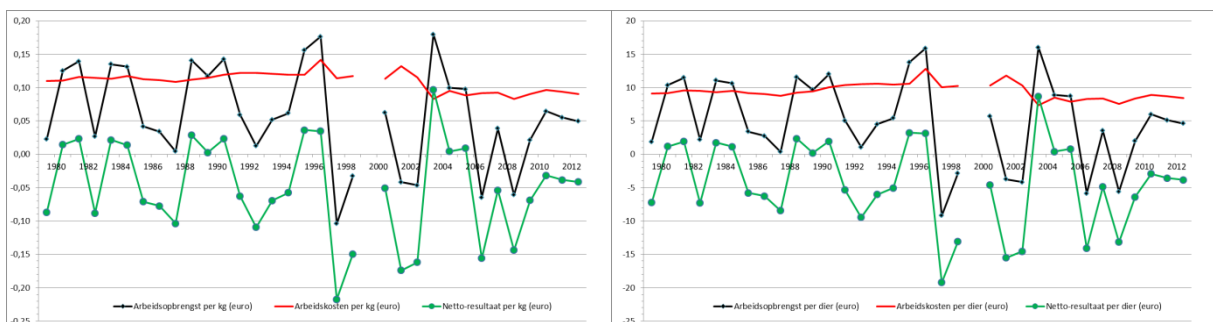
Figuur 2. Verhouding tussen opbrengstprijis vleesvarkens en voerprijs per kg

In nominale termen is het saldo van vleesvarkens sinds 1980 gemiddeld wel redelijk op peil gebleven, maar gecorrigeerd voor inflatie is de trend op langere termijn dalend (figuur 1). Sinds 1980 is het geld meer dan de helft minder waard geworden, dus ook de koopkracht van de ondernemers. De saldodaling per dier is wat lager dan per kg omdat het gemiddeld geslacht gewicht in 2013 circa 10 kg hoger is dan in 1980 (figuur 3).

Figuur 3. Kg geslacht gewicht per afgeleverd vleesvarken (circa 78% van levend gewicht)
NB: uitbraak van klassieke varkenspest in 1997 en MKZ bij rundvee in 2001 met vervoersverboden

Echter in het saldo zitten alleen de direct toerekenbare kosten zoals aankoop van biggen, voer, gezondheidszorg, energie en strooisel. De kosten voor huisvesting, installaties (zoals luchtwassers), mestafzet en algemene kosten zijn daarbij niet meegenomen. Laatst genoemde kosten zijn wel verrekend in de arbeidsopbrengst.

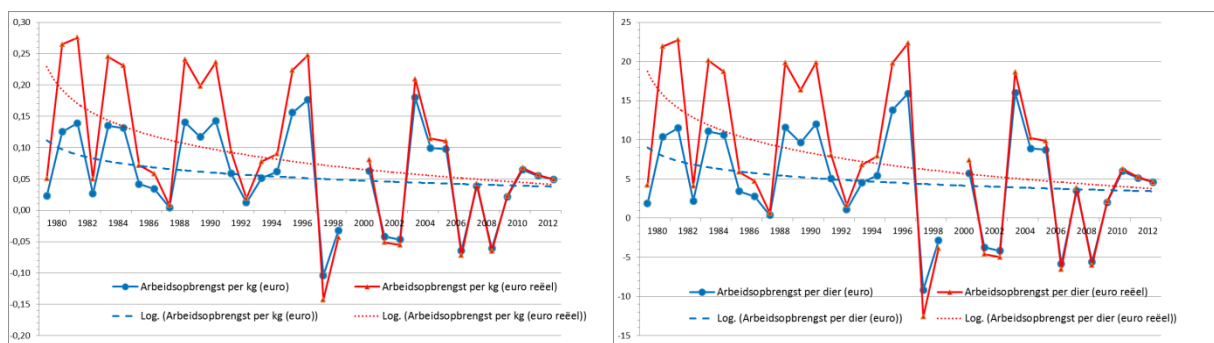

Figuur 4. Arbeidsopbrengst, -kosten en netto-resultaat van vleesvarkens (euro per kg geslacht gewicht en per afgeleverd vleesvarken)

Figuur 4 laat opnieuw forse schommelingen zien, nu van de arbeidsopbrengst en het netto-resultaat. Bij de arbeidsopbrengst zijn de opbrengsten verminderd met alle kosten exclusief de arbeid van de ondernemer en niet betaalde gezinsleden. De arbeidsopbrengst is in de loop van de jaren wel dalend, in tegenstelling tot het (nominale) saldo. Dit betekent dat de niet-toegerekende kosten per kg en per vleesvarken zijn gestegen, vooral door hogere investeringen in huisvesting. Maar ook door hogere kosten voor afvoer van het mestoverschot.

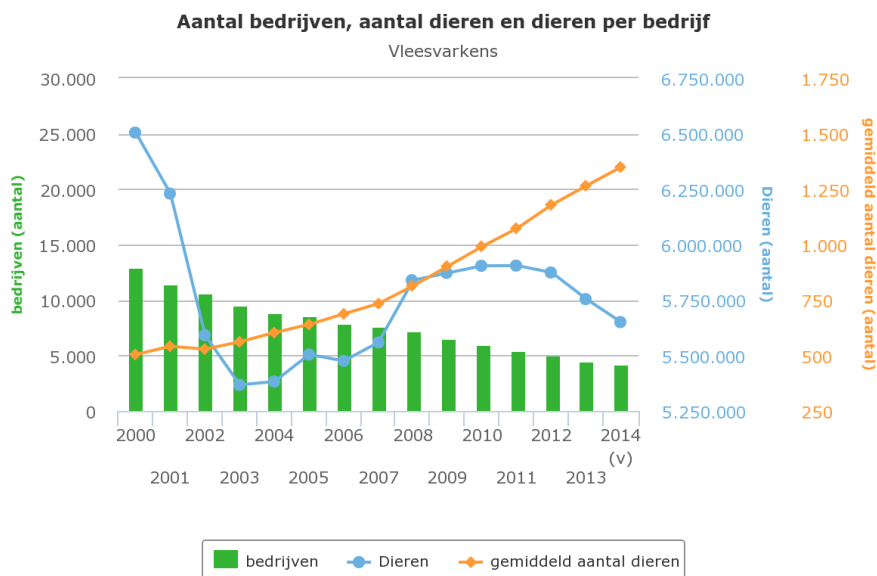
De arbeidskosten per kg en per dier zijn tot 2000 gestegen en daarna geleidelijk gedaald. Hierbij is echter niet gecorrigeerd voor het btw-verschil tussen beide perioden. De arbeidskosten bestaan vooral uit berekende kosten voor eigen arbeid van de ondernemer en gezinsleden. De gewerkte uren zijn gewaardeerd tegen het bruto-uurloon (CAO) inclusief werkgeverslasten voor een vaste werknemer in de veehouderij. Die CAO-lonen zijn sinds 1980 voortdurend gestegen. Minder dan 10% van de arbeidskrachten op vleesvarkensbedrijven zijn betaalde persoonsleden. De inzet van veel eigen arbeid geeft de ondernemers een buffer in slechtere tijden omdat de eigen gewerkte uren niet direct beloond hoeven te worden, in ieder geval niet direct uitbetaald. Op langere termijn moet er natuurlijk wel voldoende verdiend worden om de noodzakelijke (vervangings)investeringen en gezinsuitgaven te kunnen doen. De gewerkte arbeidsuren per dier zijn sinds 1980 sterk gedaald door schaalvergroting en automatisering van o.a. voersystemen. Dat gaf compensatie voor de gestegen arbeidslonen.

Het netto-resultaat per kg en per dier is het verschil tussen de arbeidsopbrengst en arbeidskosten. Het netto-resultaat is vaker negatief dan positief geweest sinds 1980, te weten 21 jaren negatief en 12 jaren positief (figuur 4). In 5 jaren was de arbeidsopbrengst zelfs negatief, dus resteerde ook geen marktconforme beloning meer voor het eigen vermogen.

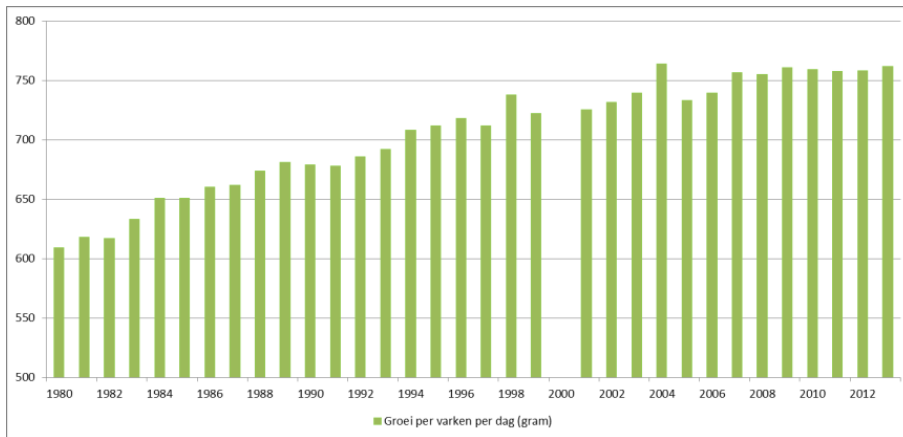
Figuur 5. Arbeidsopbrengst van vleesvarkens (euro per kg geslacht gewicht en per afgeleverd vleesvarken, nominaal en reëel)

In figuur 5 is te zien dat de ondernemers in reële prijzen per kg en per dier steeds minder verdienen. Het gevolg is dat ze steeds meer moeten produceren om nog een voldoende inkomen te verkrijgen. Hogere productie per bedrijf kan bereikt worden door meer dieren te houden per arbeidskracht (figuur 6) en/of een hogere dierproductiviteit. Meer productie werd in het verleden ook behaald door een hogere groeisnelheid per dier (figuur 7) of hogere bezetting per vierkante meter hokoppervlakte. Meer dieren per arbeidskracht geven tot op zekere hoogte schaalvoordelen en lagere kosten per eenheid, vooral dankzij lagere arbeidskosten per eenheid.

Bron: CBS-Landbouwtelling

Figuur 6. Structuur van vleesvarkenshouderij, 2000-2014

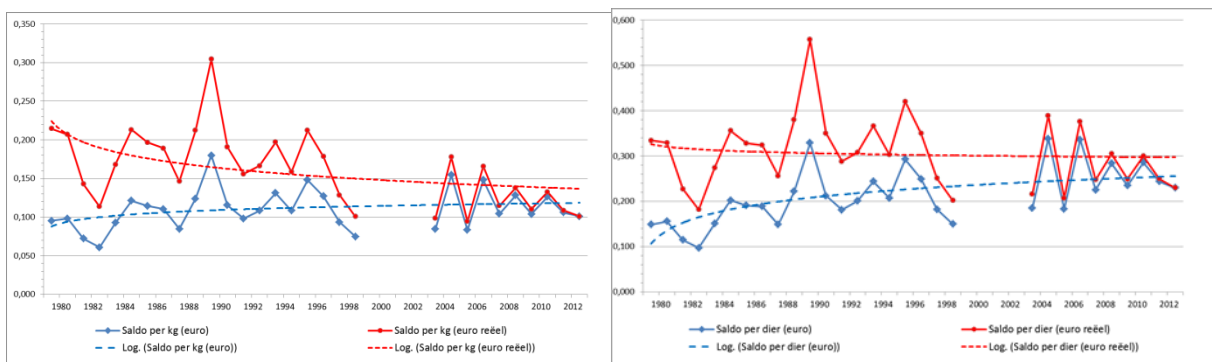
Figuur 7. Groei per vleesvarken per dag (gram)

In bijlage 2 zijn ook drie figuren opgenomen met de netto-toegevoegde waarde en factorkosten van vleesvarkens en enkele technische kengetallen.

5. Marges van vleeskuikens in 1980-2013

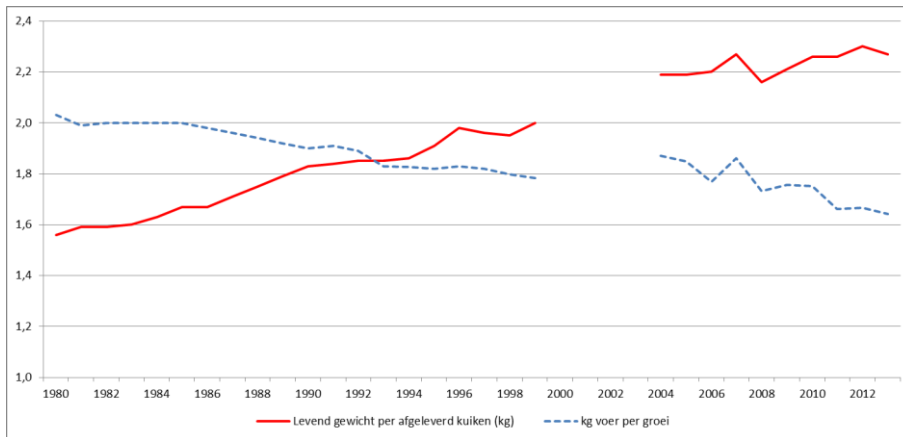
Figuur 8 laat zien dat het saldo per kg levend gewicht en per afgeleverd vleeskuiken sinds 1980 schommelingen vertoont onder invloed van de wisselende opbrengstprijzen en prijzen van productiemiddelen (vooral voer). Goede en slechte jaren wisselen elkaar af.

Het vleeskuikenbedrijf is onderdeel van de vleeskuikenceten die bestaat uit bedrijven met ouderdieren, kuikenbroederijen, vleeskuikenbedrijven en slachterijen/uitsnijderijen. In de vleeskuikensector hebben de integraties een sterke greep op de productie via afspraken over de opzet van eendagskuikens en de levering van vleeskuikens aan de slachterij. Ook de uitbetaalde prijzen voor vleeskuikens worden door de integraties geleidelijk en soms met vertraging aangepast aan de marktontwikkelingen. Dat 'prijnsbeleid' heeft op korte termijn een stabiliserende invloed op de prijsontwikkeling voor vleeskuikenhouders. Op langere termijn is de vrije markt van vraag en aanbod op de EU- en wereldmarkt natuurlijk wel bepalend voor prijsontwikkeling van vleeskuikens. Schaalvergroting, specialisatie en het grote belang van de export zijn van invloed op de prijzen en marges. Ook de uitbraak van dierziekten (vogelgriep in 2003 en 2014) en het milieu- en welzijnsbeleid (Vleeskuikensbesluit) hebben grote gevolgen voor de marges in de vleeskuikensector.

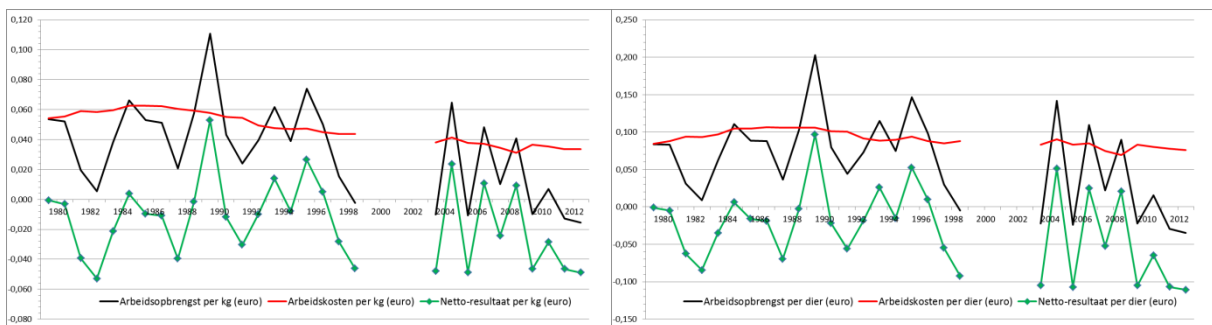

Figuur 8. Saldo van vleeskuikens (euro per kg levend gewicht en per afgeleverd vleeskuiken, nominaal en reëel)

In nominale termen is het saldo per vleeskuiken sinds 1980 gemiddeld iets gestegen en bij reële prijzen (gecorrigeerd voor inflatie) redelijk op peil gebleven (figuur 8). Dat is vooral te danken aan het hogere eindgewicht per vleeskuiken. In 2013 was het gemiddeld eindgewicht 0,7 kg hoger dan in 1980; dat is een toename van 45% (zie figuur 9). Het saldo per kg was in de afgelopen tien jaar wel iets hoger dan in de jaren tachtig. Gecorrigeerd voor inflatie is het saldo per kg wel lager geworden dan in die periode. In het saldo zitten echter alleen de direct toerekenbare kosten zoals aankoop van eendagskuikens, voer, gezondheidszorg, energie, strooisel en vangloon. De kosten voor huisvesting, installaties (zoals luchtwassers), mestafzet en algemene kosten zijn daarbij niet meegenomen. Laatst genoemde kosten zijn wel verrekend in de arbeidsopbrengst.

Figuur 9. Gemiddeld aflevergewicht per vleeskuiken en kg voer per kg groei (voerconversie)

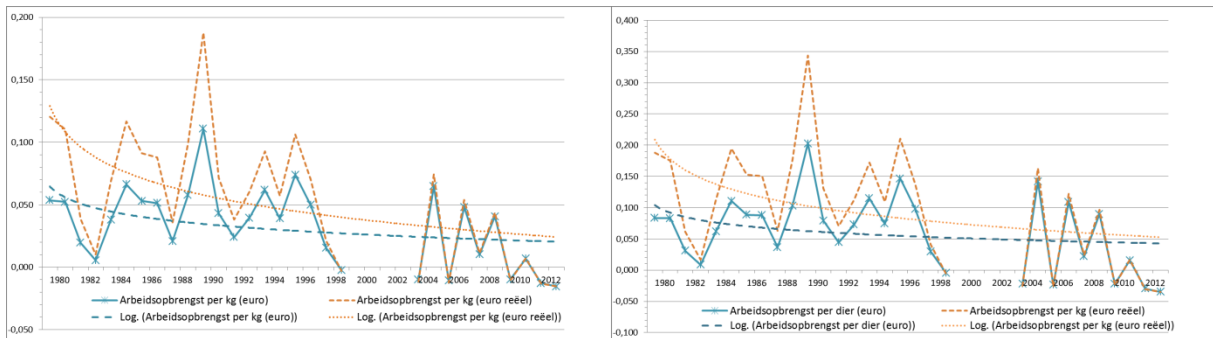

Figuur 10. Arbeidsopbrengst, -kosten en netto-resultaat van vleeskuikens (euro per kg levend gewicht en per afgeleverd vleeskuiken)

Figuur 10 laat de ontwikkeling van de arbeidsopbrengst en het netto-resultaat zien vanaf 1980. Bij de arbeidsopbrengst zijn de opbrengsten verminderd met alle kosten exclusief de arbeid van de ondernemer en niet betaalde gezinsleden. De arbeidsopbrengst per vleeskuiken is in de loop van de jaren wel gedaald, in tegenstelling tot het saldo. De niet-toegerekende kosten per kg en per vleeskuiken zijn gestegen, vooral door hogere investeringen in huisvesting en andere algemene kosten.

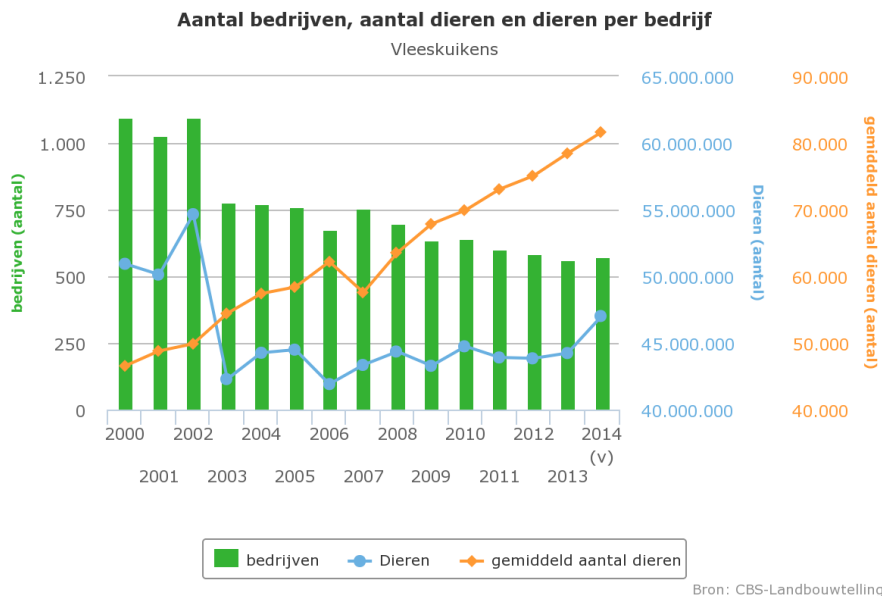
De arbeidskosten per kg zijn sinds 1986 gedaald (niet gecorrigeerd voor het btw-verschil tussen beide perioden). De arbeidskosten bestaan vooral uit berekende kosten voor eigen arbeid van de ondernemer en gezinsleden. De gewerkte uren zijn gewaardeerd tegen het bruto-uurloon (CAO) inclusief werkgeverslasten van een vaste werknemer in de veehouderij. Die CAO-lonen zijn sinds 1980 voortdurend gestegen. Minder dan 30% van de arbeidskrachten op vleeskuikenbedrijven zijn betaalde persoonsleden. De inzet van veel eigen arbeid geeft de ondernemers een buffer in slechtere tijden omdat de eigen gewerkte uren niet uitbetaald hoeven te worden. Op langere termijn moet er natuurlijk wel voldoende verdiend worden om de noodzakelijke (vervangings)investeringen en gezinsuitgaven te kunnen doen. De gewerkte arbeidsuren per vleeskuiken en per kg zijn sinds 1980 sterk gedaald door schaalvergroting en automatisering van o.a. voersystemen. Dat was compensatie voor de gestegen arbeidslonen.

Het netto-resultaat per kg en per vleeskuiken is het verschil tussen de arbeidsopbrengst en arbeidskosten. Het netto-resultaat is vaker negatief dan positief geweest sinds 1980, te weten 22 jaren negatief en 8 jaren positief (excl. 2000-2003). In 5 jaren was de arbeidsopbrengst zelfs negatief, dus resteerde ook geen marktconforme beloning meer voor het eigen vermogen.

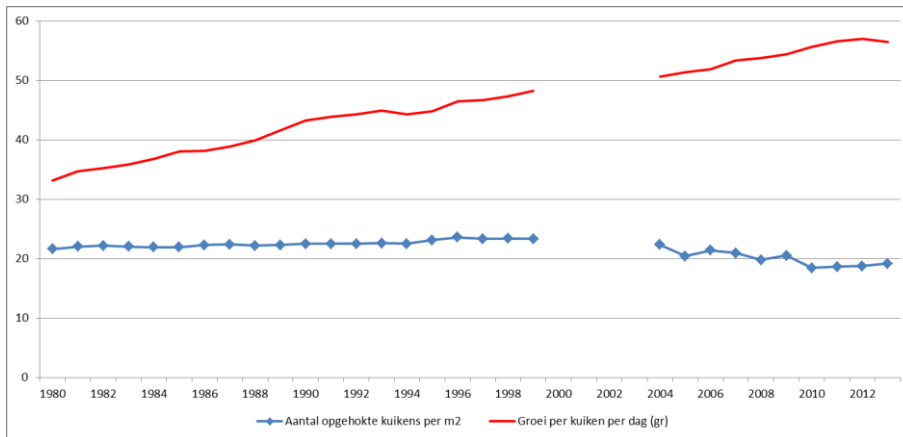
Figuur 11. Arbeidsopbrengst van vleeskuikens (euro per kg levend gewicht en per afgeleverd vleeskuiken, nominaal en reëel)

In figuur 11 is te zien dat de vleeskuikenhouders in reële prijzen per kg en per dier langzamerhand minder verdienen. Het gevolg is dat de ondernemers steeds meer moeten produceren om nog een voldoende inkomen te verkrijgen. Hogere productie per bedrijf kan bereikt worden door meer dieren te houden per arbeidskracht (figuur 12) en/of een hogere dierproductiviteit. Meer productie werd in het verleden ook behaald door een hogere groeisnelheid per dier of hogere bezetting per m² hokoppervlakte (figuur 13). In de afgelopen jaren is de vleeskuikensproductie per vierkante meter wel gedaald onder invloed van het Vleeskuikensbesluit. Sinds begin 2011 geldt in Nederland het Vleeskuikensbesluit waarin extra welzijnseisen en grenzen zijn opgenomen boven de Europese normen in de EU-vleeskuikensrichtlijn. Vanaf 1 februari 2011 mag nooit meer dan 42 kg vleeskuikens per vierkante meter worden gehouden. De uitval van vleeskuikens is mede daardoor gedaald (figuur 14). Meer dieren per arbeidskracht geven tot op zekere hoogte schaalvoordelen en lagere kosten per eenheid, vooral dankzij lagere arbeidskosten per eenheid.

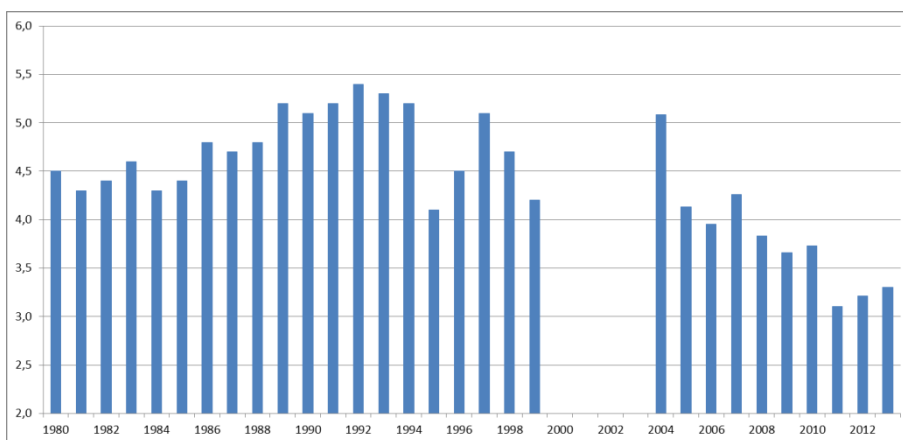

Bron: CBS-Landbouwtelling

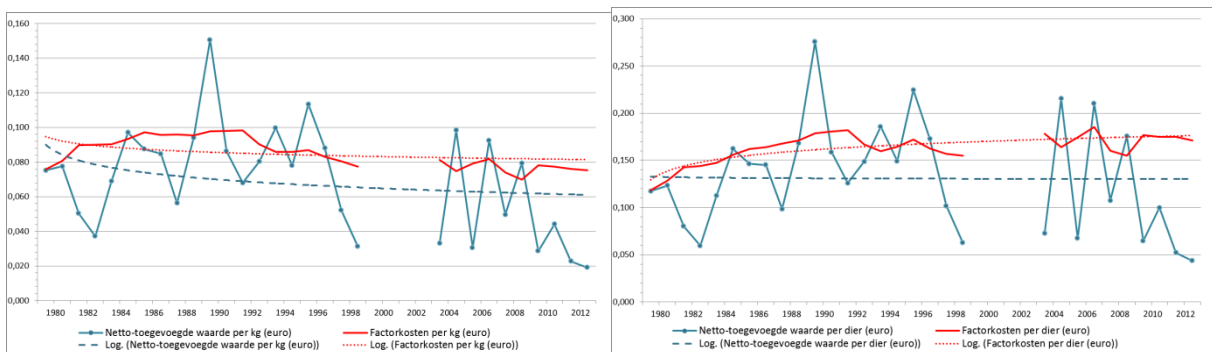
Figuur 12. Structuur van vleeskuikenhoudery, 2000-2014

Figuur 13. Aantal opgehoekte vleeskuikens per m2 hokoppervlakte en groei per kuiken per dag (gram)

Figuur 14. Uitval (%) van vleeskuikens, 1980-2013

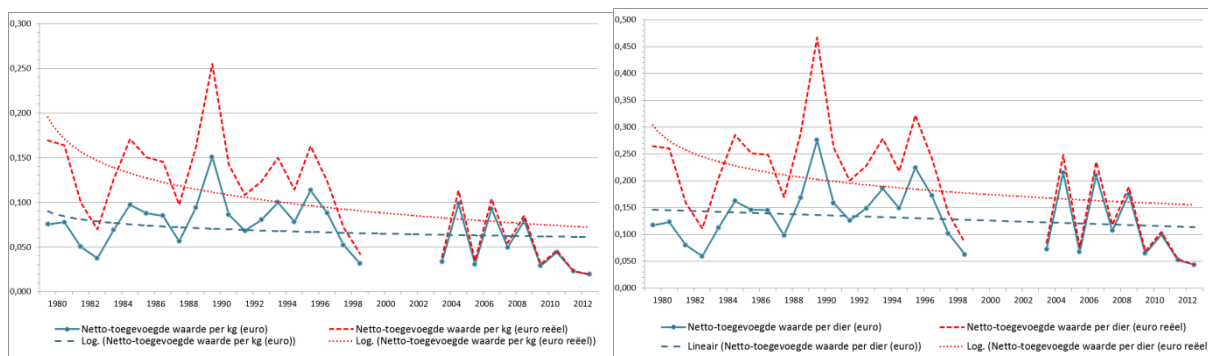

Figuur 15. Netto-toegevoegde waarde en factorkosten van vleeskuikens (euro per kg levend gewicht en per afgeleverd vleeskuiken)

In figuur 15 is te zien dat de netto-toegevoegde waarde per kg langzamerhand daalt en per vleeskuiken redelijk op niveau is gebleven, weliswaar met flinke dalen en pieken. Het hoger eindgewicht per vleeskuiken verklaart het verschil tussen die twee trends. In figuur 16 zijn de cijfers gecorrigeerd voor inflatie waarbij de dalende trend ook bij de netto-toegevoegde waarde per vleeskuiken goed is te zien.

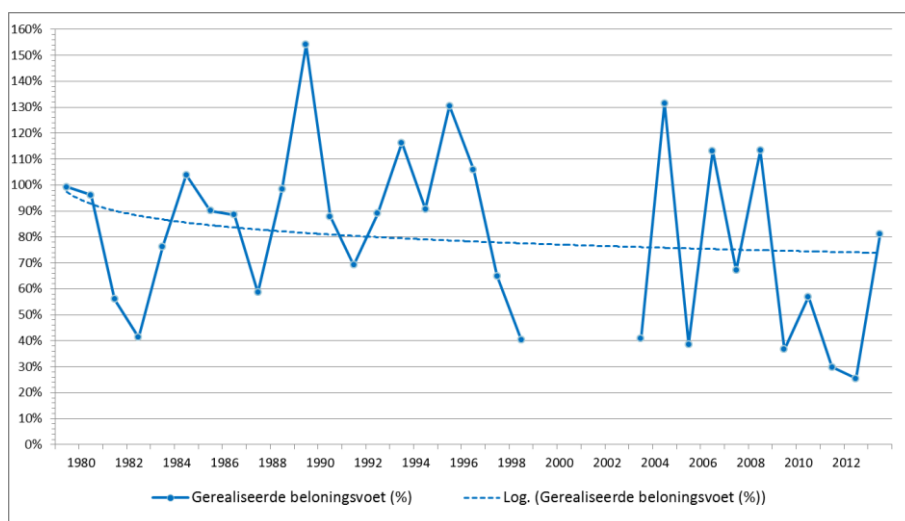
Bij de netto-toegevoegde waarde zijn de opbrengsten verminderd met alle non-factorkosten (alle aangekochte producten en diensten en afschrijvingen van productiemiddelen). De netto-toegevoegde waarde is dus de vergoeding of beloning voor de factorkosten arbeid, kapitaal en grond waarbij niet gekeken wordt naar wie die kosten hebben geleverd (gezin, personeel, verpachters of banken). Het verschil met de arbeidsopbrengst is dat bij de arbeidsopbrengst berekende rente over het bedrijfsvermogen wordt meegenomen op basis van de marktrente.

Figuur 16. Netto-toegevoegde waarde van vleeskuikens (euro per kg levend gewicht en per afgeleverd vleeskuiken, nominaal en reëel)

De factorkosten per kg zijn tot beginjaren negentig gestegen en daarna gedaald (er is echter niet gecorrigeerd voor het btw-verschil tussen beide perioden). De factorkosten bestaan vooral uit arbeidskosten berekend voor eigen arbeid van de ondernemer en gezinsleden en de berekende rente voor het bedrijfsvermogen. Tussen arbeid en kapitaal is uitwisseling mogelijk door introductie van arbeidsbesparende technieken die wel meer kapitaalsbehoefte hebben. Vandaar dat beide kostenposten beter gezamenlijk kunnen worden bekeken voor een goede vergelijking van de marges. De kloof tussen de netto-toegevoegde waarde en factorkosten is in de loop van de jaren steeds groter geworden. In 1980-2013 was de gerealiseerde beloning voor arbeid en kapitaal gemiddeld 80% (figuur 17). In de periode 1980-2000 was dat nog 88% en is daarna gedaald naar gemiddeld 65% in de periode 2004-2013. De vleeskuikenhouders kregen in de jaren 2004-2013 dus 35% minder dan een marktconforme beloning voor arbeid en kapitaal.

Figuur 17. Gerealiseerde beloning voor arbeid en kapitaal op vleeskuikenbedrijven (%)

6. Conclusies en slotbeschouwing

Sinds de jaren tachtig zijn de saldi (opbrengsten minus toegerekende kosten) per dier redelijk op peil gebleven, vooral dankzij de hogere eindgewichten van de dieren. Na aftrek van alle overige kosten zijn de arbeidsopbrengsten per dier en per kg wel gedaald en zijn de marges per kg voor de producenten ongunstiger geworden. Dat geldt nog in sterkere mate voor de marges op basis van reële prijzen, dus gecorrigeerd voor de geldontwaarding. In figuur 5 en figuur 11 is te zien dat de producenten van vleesvarkens en vleeskuikens in reële prijzen per kg en per dier steeds minder verdienen. Het gevolg is dat ze steeds meer moeten produceren om nog een voldoende inkomen te verkrijgen. Hogere productie per bedrijf kan bereikt worden door meer dieren te houden per arbeidskracht en/of een hogere dierproductiviteit. Meer productie werd in het verleden ook behaald door een hogere groeiensnelheid per dier of hogere bezetting per vierkante meter hokoppervlakte. Meer dieren per arbeidskracht geven tot op zekere hoogte schaalvoordelen en lagere kosten per eenheid, vooral dankzij lagere arbeidskosten per eenheid.

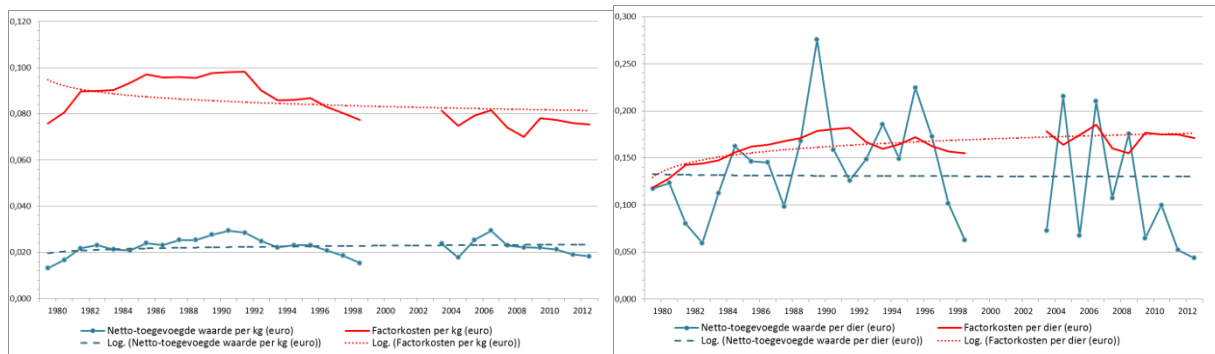
Bedrijven vangen de margedruk meestal op door schaalvergroting. Daarmee veroorzaken de groeiende bedrijven zelf ook verdere neerwaartse druk op de opbrengstprijzen omdat ze tegen lagere kosten per eenheid kunnen produceren. Minder efficiënt producerende bedrijven krijgen daardoor te maken met extra druk op de marges en zullen op termijn eerder stoppen met de productie. Efficiënt producerende bedrijven realiseren meestal hogere inkomens en kunnen veelal eenvoudiger aanvullende leningen krijgen van banken voor investeringen in bedrijfsvergroting en verduurzaming van de productie.

Bijlage 1. Consumentenprijzen; inflatie vanaf 1963

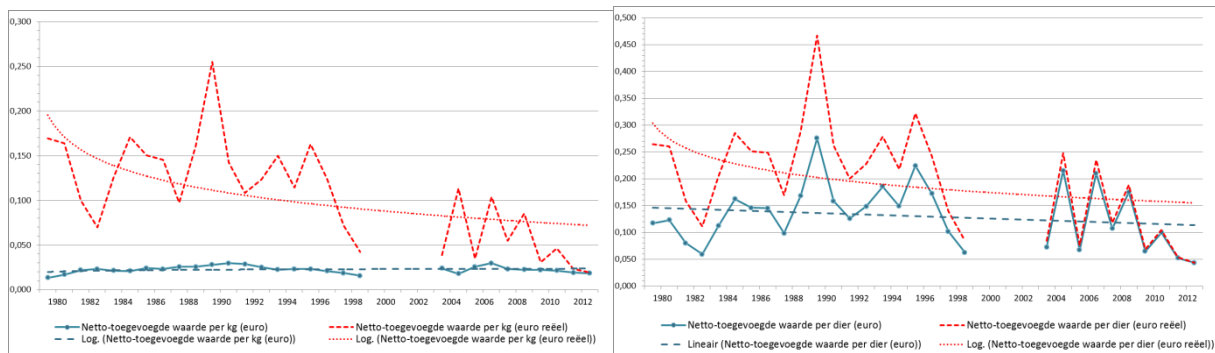
Consumentenprijzen; inflatie vanaf 1963		index=1980	index=2013
	CPI	cumulatief	cumulatief
	Inflatie	Inflatie	waardevermindering
	%		
1963	3,8		
1964	5,5		
1965	5,2		
1966	5,8		
1967	3,1		
1968	3,7		
1969	7,5		
1970	4,4		
1971	7,6		
1972	7,8		
1973	8,0		
1974	9,6		
1975	10,2		
1976	8,8		
1977	6,7		
1978	4,1		
1979	4,2		
1980	6,5	100,0	225,0
1981	6,7	106,7	211,3
1982	6,0	113,1	198,0
1983	2,8	116,3	186,8
1984	3,3	120,1	181,7
1985	2,3	122,9	175,9
1986	0,2	123,1	171,9
1987	-0,5	122,5	171,6
1988	0,7	123,4	172,5
1989	1,1	124,7	171,3
1990	2,5	127,8	169,4
1991	3,9	132,8	165,3
1992	3,7	137,7	159,1
1993	2,1	140,6	153,4
1994	2,7	144,4	150,2
1995	2,0	147,3	146,3
1996	2,1	150,4	143,4
1997	2,2	153,7	140,5
1998	2,0	156,8	137,4
1999	2,2	160,2	134,7

2000	2,6	164,4	131,8
2001	4,5	171,8	128,5
2002	3,4	177,6	123,0
2003	2,1	181,4	118,9
2004	1,2	183,5	116,5
2005	1,7	186,7	115,1
2006	1,1	188,7	113,2
2007	1,6	191,7	111,9
2008	2,5	196,5	110,2
2009	1,2	198,9	107,5
2010	1,3	201,5	106,2
2011	2,3	206,1	104,9
2012	2,5	211,3	102,5
2013	2,5	216,5	100,0
Bron: CBS			
Consumentenprijsindex (CPI):	Indexcijfer dat het prijsverloop weergeeft van een pakket goederen en diensten zoals dit gemiddeld wordt aangeschaft door alle huishoudens in Nederland.		
Inflatie:	Inflatie is de gemiddelde prijsstijging van de goederen en diensten die consumenten kopen. De inflatie in Nederland wordt gemeten als de stijging van de consumentenprijsindex (CPI) ten opzichte van de overeenkomstige periode in het voorgaande jaar. De consumentenprijsindex geeft het prijsverloop weer van een pakket goederen en diensten zoals dit gemiddeld wordt aangeschaft door de Nederlandse huishoudens.		

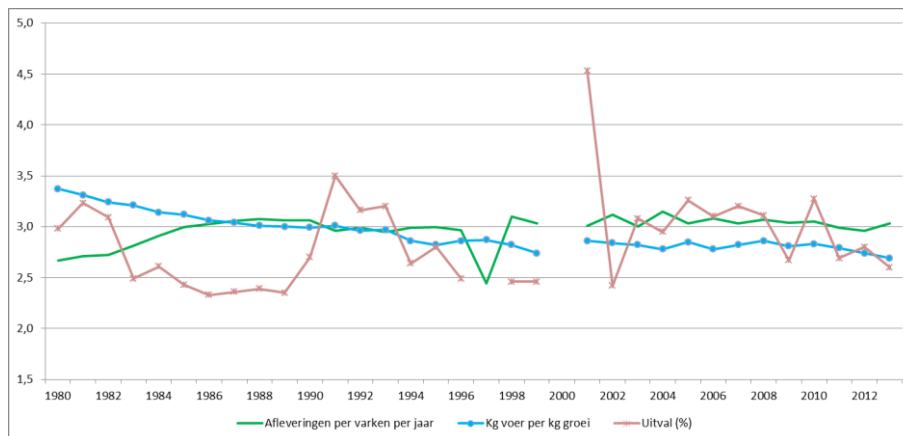
Bijlage 2. Aanvullende figuren over vleesvarkens

Figuur 7a. Netto-toegevoegde waarde en factorkosten van vleesvarkens (euro per kg levend gewicht en per afgeleverd vleesvarken)

Figuur 7b. Netto-toegevoegde waarde van vleesvarkens (euro per kg levend gewicht en per afgeleverd vleesvarken, nominaal en reëel)

Figuur 7c. Kg voer per kg groei, uitvalpercentage (%) en aantal afleveringen per vleesvarken per jaar

NB: 'uitval' in 1997 was 13% vooral door de opkoopregeling vanwege de uitbraak van klassieke varkenspest, in 2001 ook hoge uitval door opkoopregeling voor te zware varkens door transportverboden vanwege MKZ bij rundvee

Literatuur

Waardevolle perspectieven voor vlees, 2014, LEI Wageningen UR, Den Haag

Binternet, LEI Wageningen UR, Den Haag

www.agrimatie.nl, LEI Wageningen UR, Den Haag

Landbouw-Economisch Bericht 2014, LEI Wageningen UR, Den Haag

Statline, CBS